

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीसीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेत श्रीरामचन्द्र परब्रह्मणे नमः

श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये उत्तरकाण्डे

॥ पञ्चविंशः सर्गः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीसीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेत श्रीरामचन्द्र परब्रह्मणे नमः

॥ पञ्चविंशः सर्गः ॥

यज्ञैर्मेघनादस्य साफल्यं विभीषणेन रावणं प्रति परस्त्रीहरणदोषाणां
वर्णनं कुम्भीनसीमाश्वास्य मधुना सह रावणस्य देवल्लोकोपर्याक्रमणम्

स तु दत्त्वा दशग्रीवो बलं घोरं खरस्य तत्।
भगिनीं स समाश्वास्य हृष्टः स्वस्थतरोऽभवत् ॥ 7.25.1 ॥

ततो निकुम्भिला नाम लङ्कोपवनमुत्तमम्।
तद् राक्षसेन्द्रो बलवान् प्रविवेश सहानुगः ॥ 7.25.2 ॥

ततो यूपशताकीर्णं सौम्यचैत्योपशोभितम्।
ददर्श विष्ठितं यज्ञं श्रिया सम्प्रज्वलन्निव ॥ 7.25.3 ॥

ततः कृष्णाजिनधरं कमण्डलुशिखाध्वजम्।
ददर्श स्वसुतं तत्र मेघनादं भयावहम् ॥ 7.25.4 ॥

तं समासाद्य लङ्केशः परिष्वज्याथ बाहुभिः।
अब्रवीत् किमिदं वत्स वर्तसे ब्रूहि तत्त्वतः ॥ 7.25.5 ॥

उशना त्वब्रवीत् तत्र यज्ञसम्पत्समृद्धये।
रावणं राक्षसश्रेष्ठं द्विजश्रेष्ठो महातपाः ॥ 7.25.6 ॥

अहमाख्यामि ते राजञ्श्रूयतां सर्वमेव तत्।
यज्ञास्ते सप्त पुत्रेण प्राप्तास्ते बहुविस्तराः ॥ 7.25.7 ॥

अग्निष्टोमोऽश्वमेधश्च यज्ञो बहुसुवर्णकः।
राजसूयस्तथा यज्ञो गोमेधो वैष्णवस्तथा ॥ 7.25.8 ॥

माहेश्वरे प्रवृत्ते तु यज्ञे पुम्भिः सुदुर्लभे।
वरांस्ते लब्धवान् पुत्रः साक्षात् पशुपतेरिह ॥ 7.25.9 ॥

कामगं स्यन्दनं दिव्यमन्तरिक्षचरं ध्रुवम्।
मायां च तामसीं नाम यया सम्पद्यते तमः ॥ 7.25.10 ॥

एतया किल सङ्ग्रामे मायया राक्षसेश्वर।
प्रयुक्तया गतिः शक्या नहि ज्ञातुं सुरासुरैः ॥ 7.25.11 ॥

अक्षयाविषुधी बाणैश्चापं चापि सुदुर्जयम्।
अस्त्रं च बलवद् राजञ्छत्रुविध्वंसनं रणे ॥ 7.25.12 ॥

एतान् सर्वान् वरान् लब्ध्वा पुत्रस्तेऽयं दशानन।
अद्य यज्ञसमाप्तौ च त्वां दिदृक्षन् स्थितो ह्यहम् ॥ 7.25.13 ॥

ततोऽब्रवीद् दशग्रीवो न शोभनमिदं कृतम्।
पूजिताः शत्रवो यस्माद् द्रव्यैरिन्द्रपुरोगमाः ॥ 7.25.14 ॥

एहीदानीं कृतं यद्धि सुकृतं तन्न संशयः।
आगच्छ सौम्य गच्छामः स्वमेव भवनं प्रति ॥ 7.25.15 ॥

ततो गत्वा दशग्रीवः सपुत्रः सविभीषणः।
स्त्रियोऽवतारयामास सर्वास्ता बाष्पगद्गदाः ॥ 7.25.16 ॥

लक्षिण्यो रत्नभूताश्च देवदानवरक्षसाम्।
तस्य तासु मतिं ज्ञात्वा धर्मात्मा वाक्यमब्रवीत् ॥ 7.25.17 ॥

ईदृशैस्त्वं समाचारैर्यशोऽर्थकुलनाशनैः।
धर्षणं प्राणिनां ज्ञात्वा स्वमतेन विचेष्टसे ॥ 7.25.18 ॥

ज्ञातींस्तान् धर्षयित्वेमास्त्वयाऽऽनीता वराङ्गनाः।
त्वामतिक्रम्य मधुना राजन् कुम्भीनसी हता ॥ 7.25.19 ॥

रावणस्त्वब्रवीद् वाक्यं नावगच्छामि किं त्विदम्।
कोऽयं यस्तु त्वयाऽऽख्यातो मधुरित्येव नामतः ॥ 7.25.20 ॥

विभीषणस्तु सङ्क्रुद्धो भ्रातरं वाक्यमब्रवीत्।
श्रूयतामस्य पापस्य कर्मणः फलमागतम् ॥ 7.25.21 ॥

मातामहस्य योऽस्माकं ज्येष्ठो भ्राता सुमालिनः।
माल्यवानिति विख्यातो वृद्धः प्राज्ञो निशाचरः ॥ 7.25.22 ॥

पिता ज्येष्ठो जनन्या नो ह्यस्माकं चार्यकोऽभवत्।
तस्य कुम्भीनसी नाम दुहितुर्दुहिताभवत् ॥ 7.25.23 ॥

मातृष्वसुरथास्माकं सा च कन्यानलोद्भवा।
भवत्यस्माकमेवैषा भ्रातृणां धर्मतः स्वसा ॥ 7.25.24 ॥

सा हता मधुना राजन् राक्षसेन बलीयसा।
यज्ञप्रवृत्ते पुत्रे तु मयि चान्तर्जलोषिते ॥ 7.25.25 ॥

कुम्भकर्णो महाराज निद्रामनुभवत्यथ।
निहत्य राक्षसश्रेष्ठानमात्यानिह सम्मतान् ॥ 7.25.26 ॥

धर्षयित्वा हता सा तु गुप्ताप्यन्तःपुरे तव।
श्रुत्वापि तन्महाराज क्षान्तमेव हतो न सः ॥ 7.25.27 ॥

यस्मादवश्यं दातव्या कन्या भर्त्रे हि भ्रातृभिः।
तदेतत् कर्मणो ह्यस्य फलं पापस्य दुर्मतेः ॥ 7.25.28 ॥

अस्मिन्नेवाभिसम्प्राप्तं लोके विदितमस्तु ते।
विभीषणवचः श्रुत्वा राक्षसेन्द्रः स रावणः ॥ 7.25.29 ॥

दौरात्म्येनात्मनोद्धूतस्तप्ताम्भा इव सागरः।
ततोऽब्रवीद् दशग्रीवः क्रुद्धः संरक्तलोचनः ॥ 7.25.30 ॥

कल्प्यतां मे रथः शीघ्रं शूराः सज्जीभवन्तु नः।
भ्राता मे कुम्भकर्णश्च ये च मुख्या निशाचराः ॥ 7.25.31 ॥

वाहनान्यधिरोहन्तु नानाप्रहरणायुधाः।
अद्य तं समरे हत्वा मधुं रावणनिर्भयम् ॥ 7.25.32 ॥

सुरलोकं गमिष्यामि युद्धाकाङ्क्षी सुहृद्वृतः।
अक्षौहिणीसहस्राणि चत्वार्यग्राणि रक्षसाम् ॥ 7.25.33 ॥

नानाप्रहरणान्याशु निर्ययुर्युद्धकाङ्क्षिणाम्।
इन्द्रजित् त्वग्रतः सैन्यात् सैनिकान् परिगृह्य च ॥ 7.25.34 ॥

जगाम रावणो मध्ये कुम्भकर्णश्च पृष्ठतः।
विभीषणश्च धर्मात्मा लङ्कायां धर्ममाचरन् ॥ 7.25.35 ॥

शेषाः सर्वे महाभागा ययुर्मधुपुरं प्रति।
खरैरुष्ट्रैर्हयैर्दीप्तैः शिशुमारैर्महोरगैः ॥ 7.25.36 ॥

राक्षसाः प्रययुः सर्वे कृत्वाऽऽकाशं निरन्तरम्।
दैत्याश्च शतशस्तत्र कृतवैराश्च दैवतैः ॥ 7.25.37 ॥

रावणं प्रेक्ष्य गच्छन्तमन्वगच्छन् हि पृष्ठतः।
स तु गत्वा मधुपुरं प्रविश्य च दशाननः ॥ 7.25.38 ॥

न ददर्श मधुं तत्र भगिनीं तत्र दृष्टवान्।
सा च प्रह्वाञ्जलिर्भूत्वा शिरसा चरणौ गता ॥ 7.25.39 ॥

तस्य राक्षसराजस्य त्रस्ता कुम्भीनसी तदा।
तां समुत्थापयामास न भेतव्यमिति ब्रुवन् ॥ 7.25.40 ॥

रावणो राक्षसश्रेष्ठः किं चापि करवाणि ते।
साब्रवीद् यदि मे राजन् प्रसन्नस्त्वं महाभुज ॥ 7.25.41 ॥

भर्तारं न ममेहाद्य हन्तुमर्हसि मानद।
नहीदृशं भयं किञ्चित् कुलस्त्रीणामिहोच्यते ॥ 7.25.42 ॥

भयानामपि सर्वेषां वैधव्यं व्यसनं महत्।
सत्यवाग् भव राजेन्द्र मामवेक्षस्व याचतीम् ॥ 7.25.43 ॥

त्वयाप्युक्तं महाराज न भेतव्यमिति स्वयम्।
रावणस्त्वब्रवीद्धृष्टः स्वसारं तत्र संस्थिताम् ॥ 7.25.44 ॥

क्व चासौ तव भर्ता वै मम शीघ्रं निवेद्यताम्।
सह तेन गमिष्यामि सुरलोकं जयाय हि ॥ 7.25.45 ॥

तव कारुण्यसौहार्दान्निवृत्तोऽस्मि मधोर्वधात्।
इत्युक्ता सा समुत्थाप्य प्रसुप्तं तं निशाचरम् ॥ 7.25.46 ॥

अब्रवीत् सम्प्रहृष्टेव राक्षसी सा पतिं वचः।
एष प्राप्तो दशग्रीवो मम भ्राता महाबलः ॥ 7.25.47 ॥

सुरलोकजयाकाङ्क्षी साहाय्ये त्वां वृणोति च।
तदस्य त्वं सहायार्थं सबन्धुर्गच्छ राक्षस ॥ 7.25.48 ॥

स्निग्धस्य भजमानस्य युक्तमर्थाय कल्पितुम्।
तस्यास्तद् वचनं श्रुत्वा तथेत्याह मधुर्वचः ॥ 7.25.49 ॥

ददर्श राक्षसश्रेष्ठं यथान्यायमुपेत्य सः।
पूजयामास धर्मेण रावणं राक्षसाधिपम् ॥ 7.25.50 ॥

प्राप्य पूजां दशग्रीवो मधुवेश्मनि वीर्यवान्।
तत्र चैकां निशामुष्य गमनायोपचक्रमे ॥ 7.25.51 ॥

ततः कैलासमासाद्य शैलं वैश्रवणालयम्।
राक्षसेन्द्रो महेन्द्राभः सेनामुपनिवेशयत् ॥ 7.25.52 ॥

॥ इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये
उत्तरकाण्डे पञ्चविंशः सर्गः ॥